

11. Bank rozrobok z matematyki [Math development bank]. Sajt naukovo-doslidnoji laboratoriji matemnychnoji osvity pry kafedri matematyky ta MNM Cherkasjkogho nacionaljnogho universytetu im. B. Khmeljnycjkogho. URL: <https://is.gd/2f117z>. [in Ukrainian].

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 27.11.2025 р.
Прийнято редакцією 27.12.2025 р.
Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК 378.011.3-051:373.3]:80

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-74-82

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СВІТОВІЙ ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

Зенченко Тетяна Федорівна

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка

e-mail: tatianazenhenko@ukr.net

ORCID ID: 0000-0003-3589-4780

У статті проаналізовано сучасні тенденції формування інтерактивно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у світовій освітній практиці. Розкрито сутність інтерактивно-методичної компетентності як інтегративного поєднання цифрової грамотності, педагогічної майстерності, здатності до комунікації, колаборації і творчого використання технологій. Узагальнено підходи США та країн ЄС до технологій у педагогічній освіті, висвітлено роль інтерактивних технологій, віртуальних середовищ та змішаного навчання в підготовці вчителів зарубіжжя. Наголошено на необхідності практико-орієнтованої підготовки, партнерства університетів і шкіл, розвитку рефлексії та soft skills. Визначено перспективи модернізації професійної підготовки педагогів у контексті глобальних освітніх змін.

Ключові слова: інтерактивно-методична компетентність, підготовка вчителів, учителі початкових класів, цифрова педагогіка, глобальні освітні тенденції, інтерактивні технології, компетентнісний підхід.

Постановка проблеми. Глобальні трансформації в освітньому середовищі, спричинені Covid-19, нестабільністю, необхідністю віддаленого (або дистанційного) навчання цифровізацією, зміною освітніх парадигм, інтеграцією інноваційних технологій значною мірою впливають на підготовку майбутніх учителів початкових класів. Простежується стійка світова тенденція переходу від традиційних освітніх методик до інтерактивних моделей, які раніше упроваджувалися принагідно й несистемно, індивідуалізацію, активну участь здобувачів освіти у процесі навчання. Підґрунтям слугує перехід до змішаного та дистанційного навчання, що дає змогу поєднати традиційні академічні форми з інтерактивними засобами взаємодії, водночас вимагає від майбутніх учителів професійних предметно-методичних знань, технологічних і цифрових умінь, здатностей інтегрувати технології в педагогічні стратегії. З огляду на зазначене особливої актуальності набуває формування інтерактивно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів як важливої умови забезпечення ефективного, мотивувального та інноваційного освітнього процесу.

Аналіз наукових досліджень у світовій освітній практиці демонструє, що провідною тенденцією є розширення технологічного складника професійної компетентності вчителя: інтеграція цифрових, мультимедійних та віртуальних засобів у зміст і методику підготовки педагогічних кадрів. У низці країн Європейського Союзу, США, Канади, Австралії підготовка вчителів містить обов'язкові курси з цифрової педагогіки, модульні програми з використання інтерактивних освітніх платформ, інструментів візуалізації даних, хмарних сервісів, технологій доповненої та віртуальної реальності. Водночас значна увага у світових програмах підготовки вчителів, насамперед початкових класів, приділяється формуванню soft skills – критичного мислення, комунікативності, колаборативності, креативності, гнучкості, уміння працювати у команді. Інтерактивні методи, зокрема проєктне навчання, кейс-метод, проблемне навчання, навчання у співпраці, фасилітаційні технології, розглядаються як ефективні інструменти розвитку цих компетентностей.

Докорінні зміни й інновації відбулися в системі початкової освіти України з 1 вересня 2018 року у зв'язку з упровадженням Державного стандарту початкової освіти, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. Стандарт розроблено в рамках реформи «Нова українська школа» відповідно до Закону України «Про освіту» (2017), що визначає основні вимоги до початкової освіти в українському освітньому просторі, яка ґрунтується на спілкуванні, взаємодії та співпраці між учителем, учнем і батьками, створенні вчителем зручного й психологічно комфортного освітнього середовища, використанні конструктивної комунікації та інноваційних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес реформування сфери освіти триває, відтак фахівці, які працюють над оновленням Державного стандарту початкової освіти, орієнтуються на західні

освітні моделі з огляду на інтеграції України до європейського освітнього простору – науковці Інституту педагогіки О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик наголошують на необхідності врахування досвіду країн зарубіжних країн, зокрема США, Польщі, Фінляндії тощо [4].

Аналіз проблем підготовки майбутніх учителів початкової школи, їх професійного становлення й розвитку є одним із ключових напрямів сучасного європейського освітнього дискурсу, що відображається в систематичному оновленні програм підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти країни Європейського Союзу, зокрема в перегляді й корегуванні компетентностей і результатів навчання, які мають бути обов'язковими для професійної діяльності вчителя початкової школи.

Ще з позиції шотландського науковця і письменника Н. Смарта [17], ефективне досягнення учнями глибокого розуміння духовних процесів спирається на освітній процес як передавання фактологічної інформації й осягнення імпліцитних, внутрішніх складників досвіду – почуття здивування, благоговіння, любові, – через особисту практику й переживання.

За філософськими переконаннями Д. Хейя, який одним із перших висловив ідею про те, що одне з ключових завдань освіти полягає у звільненні учнів від нав'язаних культурних і соціальних стереотипів, з метою розширення їхнього особистісного й світоглядного розвитку, упровадження на уроках спеціальних вправ на самозанурення має сприяти глибшому усвідомленню учнями власних життєвих цінностей і переконань, розвитку рефлексивного ставлення до власного життєвого досвіду [11].

У сучасних європейських початкових школах освітній процес орієнтується на цілі, визначені державними органами управління освітою та закріплені в нормативно-правових актах. На відміну від підходів 1980–1990-х років, у XXI столітті саме цілі виступають провідним чинником конструювання навчальних планів, які мають забезпечувати їх практичну реалізацію в межах окремих освітніх галузей і навчальних предметів... «На рівні МСКО-1 спостерігається тенденція до модернізації змісту освіти і, по суті, відбуваються системні зміни як у виборі навчального контенту, так і у виборі засобів його трансляції. Запровадження інтегрованого підходу до структурування змісту освіти на рівні початкової школи пов'язане з переходом на інноваційні та компетентнісні засади» [3].

Інтерактивно-методичну компетентність майбутніх учителів початкових класів частково спостерігаємо в іноземних ресурсах як здатність ефективно використовувати цифрові технології, гейміфікацію та конструктивістські підходи для створення динамічного, особистісноорієнтованого навчання [1, 4]. В освітніх системах США, Німеччини, Фінляндії Польщі, Чехії та ін. зазначена компетентність реалізується через цифрову трансформацію освіти, акцент на STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics), розвиток аналітичного мислення, комунікацію. Дослідження демонструють перехід від традиційних методів до інтеграції гейміфікованих платформ, робототехніки, колаборативних інструментів, інших інноваційних технологій, що підвищує мотивацію та ефективність підготовки вчителів.

Американські дослідники К. Фултон, А. Гленн, Г.Вальдес зосереджували увагу на організації підготовки педагогів, яка реалізується в партнерстві між університетами та школами, спрямована на вивчення впровадження цифрові технології в освітній процес під час підготовки майбутніх учителів, та наголошували, що технології мають стати логічним і органічним компонентом методичної підготовки педагога – поєднання технічних умінь із педагогічними знаннями гарантує свідоме та цілеспрямоване застосування цифрових засобів у роботі з учнями. Партнерство між закладами вищої освіти та школами науковці розглядають як дієвий ефективний формат взаємодії, що забезпечує можливість теоретичного вивчення технологій та їх практичного застосування під час навчальної практики: майбутні вчителі отримують змогу спостерігати реальні педагогічні ситуації, в яких технології використовуються для підтримки навчання, вчать адаптувати власні методи до реальних умов роботи. Практико-орієнтований компонент сприяє зміні ставлення студентів до цифрових інструментів: від невпевненості та побоювань – до готовності експериментувати, застосовувати інноваційні рішення та інтегрувати технології в майбутній професійній діяльності [9]. Спостерігаємо формування складників інтерактивно-методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у контексті формування професійної методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів, спостереження за реальним освітнім процесом під час практики, реалізацією й адаптацією власних методик із урахуванням цифрових інструментів.

Науковці П. Мішра та М. Дж. Келер запровадили модель знань для вчителя ТРСК (Technological Pedagogical Content Knowledge), яка поєднує три взаємопов'язані компоненти: Content Knowledge (СК) – знання предметного змісту; Pedagogical Knowledge (ПК) – знання про педагогіку, методику викладання, організацію навчального процесу; Technological Knowledge (ТК) – знання про технології та вміння ними користуватися. Ґрунтовність підготовки вчителя поглиблюється та реалізується через перетини між цими компонентами, що створюють нові форми знань: Pedagogical Content Knowledge (РСК) – традиційна педагогічна (фахова) компетентність; Technological Content Knowledge (ТСК) – розуміння, як технології можуть змінювати сам зміст предмета або процес його викладання; Technological Pedagogical Knowledge

(ТРК) – знання, як технології впливають на педагогічні практики. Синергія предметних знань, педагогічної майстерності та технологічної компетентності в єдиній динамічній структурі дає змогу формувати педагогів нового типу – адаптивних, креативних, здатних до інновацій в освітньому процесі [15].

Європейські дослідники Дж. Тондеур, О. Тревізан, С. К. Говард та ін. [19] запропонували оновлену модель SQD-стратегій (Synthesis of Qualitative Data), яка базується на систематичному огляді емпіричних досліджень з підготовки майбутніх учителів до цифрової освіти. Науковці виокремлюють низку ефективних педагогічних умов: цілеспрямоване моделювання викладачами прикладів використання технологій, організація реальної практики в школах-партнерах, формування рефлексивної культури, підтримка розвитку цифрової ідентичності та застосування інтерактивних форм взаємодії. Дослідження підкреслює, що формування технологічної компетентності є процесом, який потребує цілісної, системної та практико-орієнтованої підготовки, постійного професійного зростання вчителів для здійснення успішної професійної діяльності.

У 2021 році в Брюсселі було ухвалено оновлену Стратегічну рамкову програму європейського співробітництва в галузі освіти й навчання «До Європейського освітнього простору і поза його межами» (2021–2030), що окреслює п'ять ключових пріоритетів на наступні десять років [7].

Перший із них «Підвищення якості, рівності, інклюзивності та результативності освіти і навчання для всіх» наголошує, що для успішності в динамічному світі, можливості справлятися з викликами суспільного, економічного і професійного характеру кожна людина має володіти необхідними знаннями, уміннями, компетентностями та установками. «Освіта і навчання відіграють вирішальну роль у всебічному розвитку особистості, громадянській активності та професійній реалізації європейських громадян. Європейське бачення якості освіти полягає в тому, щоб кожен здобував ключові компетентності, включно з базовими навичками, які становлять фундамент для подальших успіхів» [7].

«Від систем освіти та навчання очікується здатність адаптуватися до сучасних викликів, ставати більш гнучкими, стійкими, орієнтованими на майбутнє й привабливими для ширшого кола здобувачів <...> забезпечувати можливості для визнання, оцінювання та розвитку попереднього досвіду навчання, професійного зростання й зміни кваліфікації, зокрема на вищих рівнях, а також протягом усього періоду трудової діяльності» [7]. У цьому контексті важливу роль відіграють такі ініціативи, як Європейські університети та центри професійної майстерності, створені за підтримки програми Erasmus+.

Запровадження інноваційних освітніх траєкторій, нових підходів до навчання, створення сучасних навчальних середовищ – у закладах усіх рівнів, на робочих місцях і в громадах – є необхідною умовою для ефективного реагування на потреби здобувачів освіти.

Для прикладу, німецька освітня практика зосереджує увагу на інтеграції комп'ютерного мислення (КТ) та робототехніки в підготовку вчителів початкових класів через конструктивістські теорії. Наприклад, Модуль О4 проєкту TeaEdu4CT (Erasmus+, Universität Paderborn, 2019-2023) для 25 студентів Grundschullehramt охоплює 13 сесій по 90 хв, з акцентом на плануванні уроків (Bee-Bot, Ozobot, LightBot): студенти розвивають педагогічні компетентності, пов'язані з інтерактивністю: планування СТ-інтеграції, рефлексію уроків та активацію учнів. Структура курсу охоплює: вступ, роботу з роботами; урокопланування; оцінку. Використання Moodle, Etherpads призначено для колаборативної рефлексії, інтерактивна діяльність з учнями забезпечує пост-COVID адаптацію: цифрова рефлексія, фокус на роботах Bauweise.

Завдяки успішному практичному досвіду з підходами КТ та оцифруванням у початковій школі учні мотивовані використовувати цифрові можливості в майбутніх проєктах і розвивати необхідну самоєфективність, студенти – використовувати інтерактивні цифрові проєкти [1]. Водночас дослідження ОЕСР показали, що «вчителі початкових шкіл Німеччини дуже погано обізнані про педагогічні практики один одного, що позначається на якості початкової освіти» [4].

Наголосимо й на Стратегічному пріоритеті 3: «Підвищення рівня володіння компетентностями та мотивації в професії освітянина. Вчителі, педагогічні працівники та керівники освіти на всіх рівнях є основою освіти та навчання. Щоб підтримувати інновації, інклюзивність, якість та досягнення в освіті та навчанні, освітяни повинні бути високо компетентними та вмотивованими, що вимагає низки можливостей професійного навчання та підтримки протягом усієї їхньої кар'єри» [4, с. 33]. Запроваджена Європейська довідкова рамка переорієнтувала концептуальні засади освіти: здійснено перехід від трансляції знань («енциклопедичний підхід») до формування «персональних характеристик особистості для життя у сучасному світі (компетентнісний підхід)» [4, с. 36].

Сучасний освітній процес характеризується глибинною цифровізацією та переходом до компетентнісного підходу, упровадження інноваційних інтерактивних технологій як важливого освітнього інструмента, спрямованого на підвищення залученості та мотивації учнів, зокрема інтеграцію гейміфікованих додатків (Kahoot!, Quizizz) у професійну підготовку вчителя з фокусом на критичне мислення та кібербезпеку. Дослідники Б. Райан, А. Ваттед [12] підтверджують, що Kahoot! покращує розуміння наукових концепцій, практичних здатностей та самооцінку студентів – від базової цифрової грамотності до створення мультимедійного контенту (iClone Pro, Toon Boom Harmony) з рівнями: threshold

(1–4 бали) до creative (21–25 балів). Це відповідає Рамці компетентностей ЮНЕСКО в галузі ІКТ для вчителів, де цифрові інструменти позиціонуються як засіб візуалізації та оцінки знань [20].

За висновками Європейської Комісії, перед освітянами вже зараз постає нагальна проблема визначення навчальних цілей для дітей, народжених після 2015 року: у найближчі 2–3 роки на зміну сучасному «цифровому» поколінню придуть ті, кого вже називають «дітьми смартфонів, Google babies, поколінням «дзен» та «альфами». Індустрія 4.0 суттєво трансформувала освітнє середовище. Технології, зокрема й блокчейн, штучний інтелект, хмарні технології, інтернет речей та гейміфікація, стали невід’ємною частиною сучасного освітнього процесу, що ставить перед педагогами нові вимоги до викладання та формування результатів навчання, необхідних для успішної соціалізації учнів.

У розвинених європейських країнах подібні зміни зумовлюють корегування вимог до фахових навичок вчителя: компетентності і навички учнів у сфері комунікацій виходять за межі традиційного розуміння лише комп’ютерної грамотності й володіння технікою – ідеться про налагодження інтерактивної комунікації в різних її проявах. Міністерство національної освіти Польщі у зв’язку із запровадженням основ програмування з першого класу початкової школи зобов’язало вчителів пройти належну підготовку, і в подальшому використовувати нові технології на уроках з усіх предметів [4]. Водночас варто зауважити, що модернізація змісту відбувається за напрямом оновлення змісту традиційних дисциплін, що зумовлює зміну їх питомої ваги в навчальних планах (заувага, у школах Польщі на предмети «рідна мова», «іноземні мови», «історія та географія» відводиться до 60% навчального часу).

Результати дослідження інформаційно-комунікаційних технологій у нідерландських програмах підготовки вчителів, проведеного групою дослідників В. Адміраалом, Ф. Вугтом, Ф. Краненбургом, Б. Костером, Б. Смітом, С. Вайерс, Д. Локхорст, засвідчують, що педагоги повинні покращувати власні знання та навички в технологічно інтегрованому предметному викладанні [5]. У програмах підготовки вчителів підхід, наповнений технологіями, може забезпечити одночасно й автентичний контент, і педагогіку, мотивуючи студентів-учителів до інтерактивного характеру педагогічних і технологічних знань. Основні чинники, що сприяють навчанню студентів-учителів викладати за допомогою технологій: практика викладання для впровадження в педагогічній освіті нормативно-методичних знань з отриманням зворотного зв’язку від учнів щодо цього законодавства, моделювання педагогів і вчителів у школі.

Міністерство освіти, науки та спорту Словенії [8] запропонувало розвивати шість ключових цифрових компетентностей для вчителів, з-поміж яких: здатність спілкуватися та співпрацювати (з іншими вчителями, батьками, учнями тощо) на відстані; здатність шукати, збирати, обробляти та критично оцінювати дані й інформацію; здатність планувати, упроваджувати та оцінювати уроки за допомогою ІКТ. У 2017 році Міністерство розпочало проєкт «Розробка інноваційних методів викладання та навчання в програмах ІТЕ», який мав на меті надати студентам-майбутнім учителям базові знання з дидактичного використання ІКТ, проаналізувати ставлення студентів-учителів до використання цифрових технологій в освіті та їхньої самооціненої компетентності у використанні інноваційних технологій.

У дослідженні Т. Стембергер та С. Ч. Конрад [18] представлено результати зазначеного проєкту, наголошено на ставленні учасників до інтерактивних технологій (особливу увагу зосереджено на сучасних цифрових технологіях), самооцінці здатності до використання інструментів комунікації (Communication) з різними зацікавленими сторонами в освіті – учнями, учителями, директорами, батьками, місцевими й національними громадами (до таких інструментів віднесено електронну пошту, блоги, форуми, відеоконференції, соціальні мережі, які дають змогу користувачам ефективно спілкуватися з іншими). Дослідженням підтверджено недостатнє використання цифрових технологій студентами-вчителями, що відображено й у плані заходів Міністерства щодо проєкту «Розробка інноваційних методів викладання та навчання в програмах ІТЕ» у цьому напрямку) – «студенти-вчителі повинні здобувати необхідну компетентність, щоб задовольнити потреби своїх учнів під час початкової педагогічної освіти» [16]. Водночас студенти-майбутні вчителі повинні здобувати навички та знання, необхідні для використання інноваційних технологій у початковій педагогічній освіті, застосовувати їх у професійній діяльності.

Міністерство освіти Великої Британії напочатку 2023 року інвестувало понад 4 мільйони фунтів стерлінгів в інструменти штучного інтелекту для шкіл, розуміючи, що «освітні технології надають ключову можливість персоналізувати навчання відповідно до потреб різних учнів, що в іншому випадку може зайняти багато часу та ресурсів», проте «незважаючи на потенційні переваги освітніх технологій, їхній вплив не був однаково відчутний серед освітян» [21]. Проведене Міністерством дослідження засвідчило, що «32 відсотки вчителів вважали, що технології надзвичайно добре допомагають їм у відстеженні успішності учнів, 40 відсотків – у плануванні уроків або змісту навчальної програми, а 42 відсотки – у співпраці та обміні ресурсами», відтак навчання вчителів має вирішальне значення для ефективного використання інноваційних освітніх технологій. Педагоги, залучені до опитування, рекомендували зробити «використання конкретних продуктів освітніх технологій, ширші цифрові навички...<...>...частиною пропозиції безперервного професійного розвитку для кожного вчителя» [21]. Британський досвід дає змогу дійти

висновку, що наявність технічних засобів – недостатня частина професійної діяльності педагога, важливим є набуття здатності до інтерактивної, змістовної й обґрунтованої інтеграції ІКТ в освітній процес.

У Фінляндії Міністерство освіти розмежовує управління педагогікою та методикою в різних освітніх середовищах (зокрема цифрових) і навички соціальної взаємодії та співпраці серед базових компетентностей учителя [14].

Фінська система початкової освіти вирізняється системним підходом до використання інтерактивних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні, цілеспрямовано впроваджує цифрові засоби в кожному навчальному предметі та міждисциплінарних проєктах. Згідно з офіційними рекомендаціями, учні розвивають навички роботи з ІКТ у чотирьох основних напрямках – розуміння принципів технологій, безпечно їх використання, застосування для пошуку та обробки інформації і творчої діяльності, залучення до мережових комунікацій. Варто зазначити, що навчальні програми очікують активну роль учня в освітньому процесі, передбачено можливості для креативності, пошуку власних рішень і колективної роботи з технологіями. Такий зміст надає змогу використовувати інтерактивні технології як інструмент формування критичного мислення та навчання в спільному творчому процесі.

На практиці фінські вчителі активно залучають різноманітні цифрові інструменти до роботи з учнями, що засвідчують численні емпіричні дослідження. Так, у великому опитуванні фінських учителів базової школи було виявлено, що до пандемії COVID-19 більшість педагогів використовували цифрові пристрої на уроках принаймні раз на тиждень, а багато – і щодня. Згідно з результатами багаторівневої моделі, представленої М.-Т. Кааракайнен, Л. Сайконен [10], інтенсивність використання ІКТ суттєво залежить від індивідуальних факторів: цифрових навичок, віку та впевненості вчителя. Важливо відзначити, що відмінності між школами були малопомітними – ключову роль відігравали саме компетентності окремих учителів.

Інфраструктурно фінська початкова школа оснащена широким спектром інтерактивних засобів навчання: практично у всіх початкових класах Фінляндії встановлено інтерактивні електронні дошки, що дає змогу проводити спільні мультимедійні заняття, у процесі навчання активно використовують мобільні телефони, планшети, комп'ютери, 3D-принтери, проєктори й екрани для презентацій. Сучасний урок у Фінляндії не обмежується лише ручкою й олівцем: учні працюють з цифровими текстами, візуалізаціями та симуляціями. На початковому етапі особливо популярні освітні цифрові ігри, які застосовуються для опанування навичок читання, письма, арифметики та логіки.

Одночасно фінські педагоги дотримуються прагматичного підходу: технології використовуються там, де це посилює освітній процес, але не є самоціллю. Як зазначалося в журналі POLITICO, ще у 2014 році один з керівників фінської освіти відкрито заявляв, що фінам не потрібні планшети чи ноутбуки, аби здобути високі результати: навіть інтерактивну дошку іноді відключають і замінюють на крейду, якщо так зручніше пояснювати тему. Це доводить, що фінські вчителі розглядають ІКТ як допоміжний інструмент, а основну роль надають організації освітнього процесу та якісній методиці. Такий баланс традиційних і сучасних методів навчання дає можливість фінським учням демонструвати високі досягнення в міжнародних рейтингах без надмірного акценту на гаджетах [22].

Окрім безпосереднього застосування технологій у класі, Фінляндія активно розвиває цифрове освітнє середовище на національному рівні. Зокрема, створено Національну бібліотеку відкритих освітніх ресурсів (АОЕ.fi) та пошукову систему Finna, що містять численні навчальні матеріали і культурну спадщину. За даними ЮНЕСКО (2025), ці платформи широко використовуються для навчання та обміну контентом: надають школам готові інтерактивні вправи, тести й медіа для різних предметів.

Фінська модель шкільної освіти, одна з провідних у світових рейтингах, зосереджує значну увагу на інтерактивності освітнього процесу, автономії педагога, розвитку учнівських компетентностей та цілісного бачення освітнього середовища. Співпраця України і Фінляндії реалізується в офіційних проєктах, зокрема в масштабному проєкті «Learning Together – Підтримка Нової української школи» (2018–2023), профінансованим Міністерством закордонних справ Фінляндії [2]. Проєкт було спрямовано на розвиток інтерактивно-орієнтованих педагогічних практик, створення програм підвищення кваліфікації та трансформацію підходів до навчання в початковій школі. Фінськими експертами проведено серію тренінгів для українських учителів з дослідженням активних методів навчання, фасилітацію групової взаємодії, застосування цифрових інструментів для спільної діяльності та педагогічне проєктування інтерактивних уроків. Одним із ключових фінських результатів для української освіти є популяризація *phenomenon-based learning* (навчання на основі феноменів) – комплексного інтерактивного підходу, що передбачає роботу з реальними проблемами та активну кооперацію учасників у контексті вимог НУШ. У межах співпраці українські педагоги отримали доступ до платформи EduCase, електронних ресурсів АОЕ.fi та Finna, що містять інтерактивні вправи, мультимедійний контент і конструктори навчальних завдань. Експерти допомагали українським школам організувати «простір взаємодії»: гнучкі навчальні зони, рухливі модулі меблів, куточки співпраці, зони відпочинку – з метою підсилення інтерактивності середовища, стимулювання учнів до спільної діяльності та формування культури діалогу.

Зазначимо, що фінська початкова школа використовує інтерактивні технології в різних формах – від обладнання класів мультимедійними дошками до впровадження ігрових та мережових освітніх програм, інтегрованих у викладання згідно з національними програмними цілями розвитку цифрової грамотності. Водночас перевага надається педагогічно обґрунтованому використанню: технології забезпечують взаємодію, доступ до інформації та мотивацію до навчання, але ключова роль і надалі належить учителям, забезпеченню ними якісної співпраці з учнями.

Інтерактивно-методична компетентність майбутнього вчителя початкових класів розуміється як сукупність педагогічних умінь і знань, що дають змогу організувати уроки з учнями в спільній діяльності, використовуючи новітні технології та інтерактивні методики. Дослідники, зокібна А. Рульянсах, С. Гуфрон, П. Маріаті, відображають це у виділенні компонентів компетентності вчителя: крім фахових і методичних знань, сюди віднесено вміння працювати з технологіями, здатність до співпраці з колегами та творчий підхід до вирішення навчальних задач. «Навчання у двадцять першому столітті стає все більш залежним від використання цифрових інструментів та інтерактивних медіа. Вчителі відіграють вирішальну роль у створенні ігрових навчальних процедур та покращенні навчання й мотивації» [13].

Отже, до інтерактивно-методичної компетентності варто віднести володіння методиками активного навчання (групові проекти, рольові ігри, дискусії тощо) та вміння обирати цифрові інструменти для реалізації цих методів. Практично зазначене реалізується в застосуванні різних інтерактивних технологій: інтерактивних дошок, навчальних ігор, віртуальних лабораторій, мобільних додатків тощо. Дослідники вказують, що використання інтерактивних технологій розкриває творчий потенціал школярів та розвиває їхні навички співпраці й критичного мислення.

В освітніх програмах підготовки вчителів початкових класів акцент поступово зміщується на практичне відпрацювання інтерактивних компетентностей. Наприклад, розробка навчальних вебінарів, участь в онлайн-педагогічних студіях і науково-методичних семінарах є важливим складником формування інтерактивно-методичних умінь майбутніх учителів. Оволодіння цифровими ресурсами (мультимедійними презентаціями, навчальними платформами, освітніми симуляціями) та участь у міжуніверситетських освітянських спільнотах підсилюють готовність вчителя до інтерактивного викладання.

Отже, сучасні тенденції враховують необхідність підготовки майбутніх педагогів початкової школи до використання комплексних інтерактивно-методичних знань і навичок, які дадуть змогу ефективно поєднувати цифрові технології з активними формами навчання для досягнення освітніх цілей.

Аналіз зарубіжних освітніх публікацій засвідчує, що досліджувана інтерактивно-методична компетентність майбутніх учителів початкових класів не представлена повноаспектно, водночас висвітлено її окремі характеристики, які формуються на перетині цифрової грамотності, педагогічної майстерності, особистісної мобільності, професійної рефлексивності та інших професійних здатностей вчителів початкових класів. Світова освітня практика демонструє стійку орієнтацію на інтеграцію цифрових технологій, розвиток компетентнісного підходу, залучення студентів до практико-орієнтованої підготовки, формування навичок комунікації та співпраці, побудову партнерських моделей взаємодії між університетами та школами (зкладами освіти).

Список використаної літератури

1. Модуль О4 проекту TeaEdu4CT (Erasmus+, Universität Paderborn, 2019–2023. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.fsf.vu.lt/dokumentai/Projektai/ESF/Erasmus/TeaEdu4CT/Module_4_DE.pdf (дата звернення: 10.11.2025).
2. НУШ. Ресурсний центр. URL: <https://nushub.org.ua/lt/> (дата звернення: 10.11.2025).
3. Островська М. В. Педагогічна система підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інноваційних технологій у професійній діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Берегово, 2024. 502 с.
4. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О. І. Локшина, О. З. Глушко, А. П. Джурило, С. М. Кравченко, Н. В. Нікольська, М. М. Тименко, О. М. Шпарик ; за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 350 с. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf> (дата звернення: 10.11.2025).
5. Admiraal W., van Vugt F., Kranenburg F., Koster B., Smit B., Weijers S., & Lockhorst D. Preparing pre-service teachers to integrate technology into K–12 instruction: evaluation of a technology-infused approach. *Technology, Pedagogy and Education*. 2016. 26(1). P. 105–120. DOI: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2016.1163283>.
6. Chapter 3. Mission and general goals of basic education. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://documents.ncsl.org/wwwncsl/Education/Study-Group/16.%20ExcerptoffinnishBasicCurriculum_%20MissionandGeneralGoals.pdf#:~:text=ICT%20Competence%20,and%20in%20other%20school%20work (дата звернення: 10.11.2025).
7. Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030). European Council. 2021, 26 February. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1> (дата звернення: 10.11.2025).
8. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). European Commission. https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_en. DOI: <https://doi.org/10.1080/03797720701840807>

9. Fulton K., Glenn A., Valdez G. *Three preservice programs preparing tomorrow's teachers to use technology: A study in partnerships*. 2004. June 29. URL: <http://www.ncrel.org/tech/preservice/>.
10. Kaarakainen Meri-Tuulia, Saikkonen Loretta. Multilevel Analysis of the Educational Use of Technology: Quantity and Versatility of Digital Technology Usage in Finnish Basic Education Schools. *Journal of Computer Assisted Learning*. 2021. V. 37, No 4. P. 953–965. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4000217>.
11. Hay D. Suspicion of the Spiritual: Teaching Religion in a World of Secular Experience. *British Journal of Religious education*. 1985. V. 7 (3). P. 140–147.
12. Rayan B., Watted A. Enhancing Education in Elementary Schools through Gamified Learning: Exploring the Impact of Kahoot! on the Learning Process. *Education Sciences*. 2024. 14(3). P. 277. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14030277>.
13. Rulyansah A., Ghufron S., Mariati P. Competencies of Teachers in Game-Based Pedagogy. *Pegem Journal of Education and Instruction*. 2023. 13(2). P. 354–370. URL: <https://pegegog.net/index.php/pegegog/article/view/2228> (дата звернення: 10.11.2025).
14. Koivulahti M. Future-Ready: Essential Competencies for Higher Education and Career Success in a Rapidly Evolving World. URL: <https://surl.li/xjoxsi> (дата звернення: 10.11.2025).
15. Mishra P., Koehler M. J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. *Teachers College Record: The Voice of Scholarship in Education*. 2006. 108(6). P. 1017–1054. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>.
16. OECD skills outlook 2013: first results from the survey of adult skills. OECD. 2013. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264204256-12-en>.
17. Smart N. *The Phenomenon of Religion*. London: Macmillan Press, 1973. 157 p.
18. Štemberger T., Čotar Konrad S. Attitudes Towards using Digital Technologies in Education as an Important Factor in Developing Digital Competence: The Case of Slovenian Student Teachers. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*. 2021. 16(14). P. 83–98. DOI: <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i14.22649>.
19. Тондеур Дж., Тревізан О., Говард С.К. Підготовка майбутніх вчителів до викладання з використанням цифрових технологій: оновлення ефективних стратегій SQD. *Комп'ютери та освіта*. 2025. 232. С. 105–262. ISSN 0360-1315.
20. UNESCO ICT Competency Framework for Teachers. 2023. URL: <https://www.unesco.org/en/digital-competencies-skills/ict-cft> (дата звернення: 10.11.2025).
21. What do we know about teachers' use of edtech? *Teaching and Leadership: Supply and Quality*. 2024. URL: <https://epi.org.uk/publications-and-research/what-do-we-know-about-the-teachers-use-of-edtech/> (дата звернення: 10.11.2025).
22. Finns beat U.S. with low-tech take on school. *Politico*. 2014. URL: https://www.politico.eu/article/finns-beat-u-s-with-low-tech-take-on-school/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 10.11.2025).

MODERN TRENDS IN THE FORMATION OF INTERACTIVE AND METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN WORLD EDUCATIONAL PRACTICE

Zenchenko Tetiana

PhD (Pedagogy), Associated Professor, Department of Primary Education Theory and Methods
Olexandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University

Introduction. *The article investigates contemporary global trends in the development of interactive methodological competence among preservice primary school teachers. It focuses on how digital transformation, shifting pedagogical paradigms, and the post-pandemic expansion of blended and online learning shape the methodological readiness of future teachers. The relevance of the topic is grounded in the worldwide transition toward competency-based education, which requires active learning, collaboration, and the integration of digital and interactive tools into teacher preparation programs.*

Purpose. *The purpose of this study is to analyze international approaches to forming interactive methodological competence and to identify the key components, conditions, and strategies that ensure its development in teacher education systems worldwide. The article also aims to outline how global educational reforms influence the preparation of primary school teachers for technology-enhanced and student-centered instruction.*

Research Methods. *The study employs comparative analysis of international teacher education practices, content analysis of scientific and methodological literature, examination of educational standards from the EU, the USA, and other countries, and synthesis of empirical research on digital pedagogy, interactive learning, and competency-based professional training.*

Results. *The findings demonstrate that interactive methodological competence is a multidimensional construct formed at the intersection of technological literacy, pedagogical expertise, communication skills, creativity, and reflective practice. Countries of the European Union, the United States, Canada, Australia, and Finland incorporate digital pedagogy courses, modular programs on interactive platforms, gamified tools, cloud services, and VR/AR technologies into teacher preparation. Effective models emphasize hands-on practice, school–university partnerships, micro-teaching, collaborative projects, and guided reflection. The study highlights the growing importance of TPACK-based professional thinking and SQD-strategies that include instructor modeling, authentic practice, digital identity development, and interactive forms of communication. International research also*

confirms that interactive technologies—virtual labs, educational games, multimedia platforms—enhance students' motivation, cognitive engagement, and teamwork when integrated pedagogically, not mechanically. Moreover, global trends underscore the need to develop soft skills such as critical thinking, communication, flexibility, and creativity, which are essential for navigating digital learning environments.

Originality. The article provides an original synthesis of global educational practices, interpreting interactive methodological competence as a dynamic professional characteristic shaped by both technological and human-centered elements. It conceptualizes teacher preparation as a balance between innovative digital tools and meaningful interpersonal interaction, aligning with contemporary research on collaborative learning and deep engagement.

Conclusion. The study confirms that forming interactive methodological competence is a strategic direction in modern teacher education. International experience shows that effective development of this competence requires systemic digital integration, practical training, reflective pedagogy, and the creation of supportive learning ecosystems. These trends outline pathways for modernizing Ukraine's teacher preparation in alignment with global educational transformations.

Keywords: interactive methodological competence, teacher education, primary school teachers, digital pedagogy, global educational trends, TPACK, SQD-strategies, interactive technologies, competency-based approach.

References

1. Modul O4 proektu TeaEdu4CT (2019-2023). [O4 module of the TeaEdu4CT project. Erasmus+, Universität Paderborn]. URL: chrome-extension://efaidnbmnnpbpcjpcglclefindmkaj/https://www.fsf.vu.lt/dokumentai/Projektai/ESF/Erasmus/TeaEdu4CT/Module_4_DE.pdf. [in English].
2. NUSh. Resursnyi tsentr (2023). [NUS. Resource Center]. URL: <https://nushub.org.ua/lt/> [in Ukrainian].
3. Ostrovska M.V. (2024). Pedahohichna systema pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly do zastosuvannia innovatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Berehovo. [Pedagogical system of preparation of future primary school teachers for the use of innovative technologies in professional activity: diss. ... Doctor of Pedagogical Sciences: 13.00.04. Berehovo]. 502 c. [in Ukrainian].
4. O.I. Lokshyna, O.Z.Hlushko, A.P. Dzhurylo, C.M. Kravchenko, N.V. Nikolska, M.M. Tymenko & O.M. Shparyk (2021). Tendentsii rozvytku shkilnoi osvity v krainakh YeS, SShA ta Kytai : monohrafiia / za zah. red. O.I. Lokshynoi. [Trends in the development of school education in the EU, USA and China: monograph / for general. Ed. O.I. Lokshina [Electronic edition]. Kyiv : CONVY PRINT], 2021. 350 c. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf> [in Ukrainian].
5. Admiraal, W., van Vugt, F., Kranenburg, F., Koster, B., Smit, B., Weijers, S., & Lockhorst, D. (2016). [Preparing pre-service teachers to integrate technology into K–12 instruction: evaluation of a technology-infused approach. *Technology, Pedagogy and Education*], 26(1), 105–120. DOI: <https://doi.org/10.1080/1475939X.2016.1163283>. [in English].
6. Chapter 3. Mission and general goals of basic education (2021). URL: chrome-extension://efaidnbmnnpbpcjpcglclefindmkaj/https://documents.ncsl.org/wwwncsl/Education/Study-Group/16.%20ExcerptofFinnishBasicCurriculum_%20MissionandGeneralGoals.pdf#:~:text=ICT%20Competence%20,and%20in%20other%20school%20work (дата звернення 10.11.2025).
7. European Council. (2021, 26 February). [Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030)]. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1> [in English].
8. European Commission. (2025). [European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS)]. Retrieved from: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/european-credit-transfer-and-accumulation-system-ects_en. [in English].
9. Fulton K., Glenn A., and Valdez G. (2003). [Three preservice programs preparing tomorrow's teachers to use technology: A study in partnerships]. Retrieved June 29, 2004. URL: <http://www.ncrel.org/tech/preservice/> [in English].
10. Kaarakainen, Meri-Tuulia; Saikkonen, Loretta (2021). [Multilevel Analysis of the Educational Use of Technology: Quantity and Versatility of Digital Technology Usage in Finnish Basic Education Schools. *Journal of Computer Assisted Learning*], v37 n4 p953-965. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4000217> [in English].
11. Hay D. (1985). [Suspicion of the Spiritual: Teaching Religion in a World of Secular Experience. *British Journal of Religious Education*]. V. 7 (3). pp. 140–147.
12. Rayan, B., Watted, A. (2024). [Enhancing Education in Elementary Schools through Gamified Learning: Exploring the Impact of Kahoot! on the Learning Process. *Education Sciences*], 14(3), 277. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci14030277> [in English].
13. Rulyansah, A., Ghufron, S., & Mariati, P. (2023). [Competencies of Teachers in Game-Based Pedagogy. *Pegem Journal of Education and Instruction*], 13(2), 354-370. URL: <https://pegegog.net/index.php/pegegog/article/view/2228> [in English].
14. Milla Koivulahti (2025). [Future-Ready: Essential Competencies for Higher Education and Career Success in a Rapidly Evolving World]. URL: <https://surl.li/xjoxsi> [in English].
15. Mishra P., Koehler M. J. (2006). [Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. *Teachers College Record: The Voice of Scholarship in Education*], 108(6), 1017-1054. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x> [in English].
16. OECD (2013). [OECD skills outlook 2013: first results from the survey of adult skills]. DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264204256-12-en>. [in English].
17. Smart N. (1973). [The Phenomenon of Religion. By Ninian Smart. Macmillan Press, London]. 157 p. [in English].
18. Štemberger T., Čotar Konrad S. (2021). [Attitudes Towards using Digital Technologies in Education as an Important Factor in Developing Digital Competence: The Case of Slovenian Student Teachers. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*], 16(14), pp. 83–98. DOI: <https://doi.org/10.3991/ijet.v16i14.22649> [in English].

19. Tondeur Dzh., Trevizan O., Hovard S.K ta in. (2025) Pidhotovka maibutnix vchyteliv do vykladannia z vykorystanniam tsyfrovyykh tekhnolohii: onovlennia efektyvnykh stratehii SQD. *Kompiutery ta osvita. [Preparing Future Teachers for Digital Teaching: Updating Effective SQD Strategies. Computers and Education]*. 232. 105262. ISSN 0360-1315 [in English].

20. UNESCO ICT (2023). [Competency Framework for Teachers]. URL: <https://www.unesco.org/en/digital-competencies-skills/ict-cft> [in English].

21. What do we know about teachers' use of edtech? (2024). [Teaching and Leadership: Supply and Quality]. URL: <https://epi.org.uk/publications-and-research/what-do-we-know-about-the-teachers-use-of-edtech/> [in English].

22. Finns beat U.S. with low-tech take on school (2014). *Politico*. URL: https://www.politico.eu/article/finns-beat-u-s-with-low-tech-take-on-school/?utm_source=chatgpt.com [in English].

Авторське право ©2025 автори, всі права захищено. Автори погоджуються, що ця стаття залишається у відкритому доступі на умовах Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Отримано редакцією 10.11.2025 р.
Прийнято редакцією 10.12.2025 р.
Опубліковано 30.12.2025 р.

УДК 378.147: 51(043)

DOI: 10.31376/2410-0897-2025-3-59-82-88

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Непомняща Галина Іванівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики початкової освіти

Глухівський національний педагогічний університету імені Олександра Довженка

e-mail: galinanepomnajscha@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5148-2105

Стаття присвячена проблемі формування соціальної компетентності в майбутніх учителів початкових класів. Проаналізовано поняття «соціальна компетентність», що є важливим чинником для створення такої системи освітнього процесу, яка враховувала б аспекти професійного розвитку, а разом з тим особливості становлення особистості здобувача вищої освіти. Визначено, що важливим завданням для сучасної вищої освіти є формування та розвиток соціальної компетентності здобувачів вищої освіти, що є запорукою успішної реалізації майбутнього фахівця в професійній діяльності. Освітній процес має бути спрямований на формування в майбутніх учителів початкових класів системи знань про взаємодію в соціумі, розуміння системи соціальних цінностей, уміння співпрацювати в суспільстві, уміння здійснювати конструктивну комунікацію, адже лише соціально компетентна особистість зможе стати висококваліфікованим конкурентоспроможним фахівцем.

Ключові слова: соціальна компетентність, майбутні вчителі початкових класів.

Постановка проблеми. Нові сучасні українські та світові реалії зумовлюють появу перед закладами вищої освіти нових завдань, пов'язаних із пошуком і впровадженням сучасних підходів, спрямованих на підвищення ефективності освітнього процесу. У сучасних умовах пріоритетними в освітній діяльності вишів стають питання не лише професійної підготовки, а й особистісного розвитку здобувача вищої освіти, формування його готовності не тільки до майбутньої фахової діяльності, а й до успішної взаємодії в соціумі.

Саме на етапі здобуття вищої освіти відбувається процес самовизначення особистості, формується її світогляд, визначаються пріоритети міжособистісного спілкування та соціальної поведінки, здійснюється активне залучення до суспільних відносин. У зв'язку з цим одним із провідних завдань сучасної вищої освіти є створення такої освітньої системи, яка б враховувала не лише аспекти професійного розвитку майбутнього фахівця, а й особливості становлення його особистості, що є неможливим без цілеспрямованого формування соціальної компетентності майбутнього вчителя початкових класів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Забезпечення гармонійної взаємодії майбутнього вчителя початкових класів з динамічним інформаційним середовищем здебільшого зосереджуються навколо питання визначення тих компетентностей, якими він повинен володіти. Сучасна освіта характеризується наявністю наукових і методичних засад для створення компетентнісних моделей навчальної діяльності. Водночас відчувається нестача концептуально обґрунтованих досліджень, що описують і пояснюють процеси формування компетентностей, зокрема соціальної. Зважаючи на зростання потреби у фахівцях соціально-гуманітарного профілю, особливого значення набуває підготовка майбутнього вчителя початкових класів з високим рівнем сформованості соціальної компетентності.

Філософські та педагогічні аспекти взаємозумовленості соціальних явищ і педагогічної реальності послідовно розкривали у своїх фундаментальних працях О. Гурська, І. Гушлевська, М. Докторович, І. Зязюн, Т. Качалова, В. Кремень, В. Лозова, І. Малафійк, В. Онищенко та інших. Теоретичні засади підготовки студентів закладів вищої освіти представлено в працях В. Бондаря, В. Буряка, М. Євтуха, О. Малихіна, Г. Селевка та інших науковців. Проблема формування соціальної компетентності в майбутніх учителів розкрито в працях А. Кузьмінського, Т. Кушнерьова, Г. Селевка, Т. Тюльпа та інших дослідників.